

Hivatkozások

1. BAILEY, H. S.: The traditional book in the electronic age = Publishers Weekly, 1977. december 5., p. 24–29.
2. DESSAUER, J. P.: Why books won't die = Publishers Weekly, 1979. november 26., p. 23–25.
3. LANCASTER, F. W.: „Whither libraries? or, Wither libraries” = College and Research Libraries, 1978. szeptember, p. 356.
4. LANCASTER, F. W.: Toward paperless information systems. Academic Pr., 1978.
5. Into the information age, a perspective for federal action on information. Vincent Giuliano and others. Arthur D. Little, Inc. American Library Association, 1978.
6. GIULIANO, V. E.: A manifesto for librarians = Library Journal, 1979. szeptember 15., p. 1837–1842.
7. WHITESTONE, Q. D. P.: The shrinking library Dollar. Knowledge Industry Pub., 1982.

/DE GENNARO, R.: Libraries, technology and the information marketplace = Library Journal, 107. köt. 11. sz. 1982. p. 1045–1054/

(Zoltán Imre)

A mikroszámítógépek térhódítása a könyvtárakban

A legutóbbi néhány évben a mikroszámítógépes technika meglepő gyorsasággal terjedt el a könyvtárakban. Míg egyes könyvtárellátó cégek katalógusai 1981–82-ben említést sem tettek a mikroszámítógépekről, 1983–84-ben már több tucat oldalon ajánlották a különféle könyvtári munkafolyamatokban alkalmazható mikroszámítógépeket (a továbbiakban: mikrókat). A vezető könyvtártudományi szakfolyóiratok állandó rovatban foglalkoznak ezzel a témával. Ma már mikróval is elvégezhető sok minden, amihez korábban nagy központi számítógépet használtak. Az új technológiai lehetőségek, a megfelelő szoftverek, a mikrók kis mérete és alacsony ára megnyitotta számukra az utat a könyvtárakba is, mindenekelőtt a szakkönyvtárakba.

Egy szellemes megállapítás szerint „a szakkönyvtárak fő gondja, hogy mikroköltségvetésükkel és miniállományukkal makroszolgáltatási igényt kellene kielégíteniük”. Ennek az ellentmondásnak a feloldását éppen a mikroszámítógép ígéri.

A könyvtárakban használatos számítógépek főbb típusai a következők:

Központi nagyszámítógépek. Általában légkondicionált teremben helyezendők el. Másodpercenként egymilliónál is több műveletet képesek elvégezni. Elsősorban igen nagy volumenű adatfeldolgozást igénylő munkáknál alkalmazhatók. Áruk alsó határa kb. 100 000 \$.

Miniszámítógépek. Kisebbség, mint a nagy komputer, de nagyobbak, mint a mikroszámítógépek. Használhatók időosztásos üzemmódban (20–60 használó egy időben), nagy kommunikációs hálózatokban, nagy adatbázisok kezeléséhez. Többségük légkondicionált helyiség és hivatásos programozót igényel. Áruk alsó határa 20 000 \$.

A mikroszámítógépeket nevezik házi vagy személyi számítógépeknek is. Fő alkalmazási területük a kisebb

volumenű adatfeldolgozás és – kezelés, szoftverfejlesztés, egyszerűbb, személyes jelentőségű kalkulációk stb. Egy vagy több mikró a szoba vagy iroda asztalán is elhelyezhető, s az egyszerű kezelhetőség a laikusnak is lehetővé teszi a rendszer használatát. Áruk átlagosan 4000 és 5000 \$ között mozog (bár egyes mikrók már 300 \$-ért, bonyolultabb rendszerek 15–20 ezer \$-ért kaphatók.)

Az első személyi számítógépek inkább csak a hobbit kedvelők táborában terjedtek el. Már 1975-ben megjelent az Altair 8800 típus, 1976-ban az Apple rendszer, majd piacra dobták hasonló termékeiket az IBM, az Atari, a Hewlett Packard, a Commodore és a Digital Equipment Corporation vállalatok.

A mikró lehetővé tette, hogy egyes könyvtárak külön-külön fogjanak hozzá a gépesítéshez. Egy 1982-es felmérés szerint 154 kaliforniai könyvtár közül 70-ben volt már mikró, legtöbbjük szövegfeldolgozásra, kölcsönzési nyilvántartásra, költségvetés-készítésre, online keresésre, postázásra és változatos feladatokra alkalmas szoftver csomagok nyújtotta előnyökkel (Word Star, DB Master, CTI, Scripsit, Checkmate, PFS, Visifile, Overdue Writer stb.).

Egy másik felmérés negatív jelenségként regisztrálja, hogy nem kevés könyvtár többnyire beruházási megkötöttségekre hivatkozva nem törekszik a mikró bevezetésére. A húzódozás valódi oka inkább a ma már zavarbaejtően széles választék. Pedig tudomásul kell venni, hogy a jövőben egyetlen szakkönyvtár sem szolgálhatja ki eredményesen használóit a távoli, nagy adatbázisokban való online keresés nélkül. Míg egy műveletekre nem képes közönséges terminál kb. 2000 \$-ba kerül, ma már alig magasabb áron hozzájuthatunk egy mikróhoz, modemhez és sornymatatóhoz. A mikró nemcsak az adatbázisokhoz való online hozzáférést, de különféle listák

tárolását, jegyzékek kinyomtatását, a kölcsönzések nyomon követését, speciális adatsorok előállítását, a beszerzések nyilvántartását is lehetővé teszi. Míg egy gépirónó kb. havi 1000 \$-ért kizárólag gépel, addig a mikro révén egyszermind szövegfeldolgozási, adatkezelési kapacitáshoz, terminálhoz, számítástechnikai és szórakoztató egységhez is hozzájuthat a könyvtár.

A szoftverek. A programok két típusa: az előregyártott (packaged) és a rendelésre készített (custom-designed). Az előbbi készen vásárolható, akár postán házhoz küldik, tartalmaz dokumentációt is, használata egyszerű. Az utóbbiakat hivatásos programozóval kell kidolgoztatni, ezért viszonylag drágák, de idomulnak a könyvtárak egyedi igényeihez.

A gépesíthető könyvtári műveletek. A mikrókkal gépesíthető könyvtári műveletek négy fő csoportja a következő:

- kommunikáció (online lekérdezés),
- szövegkezelés,
- ügyvitel,
- adatbázis-kezelés.

A kommunikációs felhasználás során a mikro terminálként funkcionál online adatbázisok lekérdezéséhez, sőt módot nyújt arra is, hogy az utólagos megszerkesztésig vagy kinyomtatásig lemezre rögzítse a lehívott információt. Ilyen esetben a mikro modem közvetítésével csatlakozik a kommunikációs rendszerhez, amelynek révén az információ elektronikusan továbbítható.

A szövegkezelésnél szintén előnyösen érvényesíthetők a mikro adottságai. Ilyenkor a mikro nemcsak az írógép szerepét tölti be, hanem az információs fájlok lemezen való tárolásával lehetővé teszi, hogy az információkat a teljes dokumentum újragépelése nélkül módosítsuk, csoportosítsuk, naprakészen kiegészítsük. Ezért fordulnak előszeretettel a mikrohoz minden olyan könyvtári szöveges feldolgozó tevékenységnél, amely időszakos gondozást feltételez.

Az ügyviteli műveletek, illetve csaknem valamennyi rendszeres adminisztrációs tevékenység megkönnyíthető a mikróval (pl. havi statisztikák, használatvizsgálat, pénzügyi elszámolás).

Adatbázis-kezelés rendszerek. Néhány éve kizárólag a nagy központi számítógépek voltak képesek a betáplált információk kívánt szempontok szerinti csoportosítá-

sára, feldolgozására, kinyomtatására. A mikroszámítógépek könyvtári térhódítása után a helyzet gyökeresen megváltozott. Ma már a könyvtárosok külső programozók segítségével nélkül is fenntarthatják és fejleszthetik saját „házonbelüli” adatbázisaikat, terhes, költséges és időigényes munkákat hatékonyabban végezhetnek el. Joggal hangsúlyozzák sokan a mikro demokratikus vonásait, mert általa a könyvtáros maga válik saját munkája reformerévé.

A mikroszámítógépek piacán tapasztalható, nehezen áttekinthető kínálat mindemellett óvatosságra int, ezért a vásárlási döntés előtt szívleljük meg a következőket:

- Tisztázzuk igényeinket és követelményeinket; rögzítsük írásban, és vitassuk meg az osztály, illetve az intézmény dolgozóival!
- Képezzük magunkat! Ismerjük meg más könyvtárak számítógépes tapasztalatait, ne próbáljuk újra felfedezni a spanyolviaszt!
- Tanulmányozzuk az egymással versengő gyártók hasonló berendezéseit!
- Ismerkedjünk meg a szoftver-kézikönyvekkel, vegyünk részt bemutatókon!
- Csak a szoftverre vonatkozó döntés után foglalkozunk a hardverrel!

Noha a mikro kezelése egyszerű, használatba állítása megköveteli a gondos előkészületeket, a sokórás gyakorlatot. A tapasztalat alapján hamarosan tisztában leszünk a mikro képességeivel, s tudni fogjuk, hogy pl. a kölcsönzési és katalógizálási rendszereknél melyek a kapacitás határai, vagy pl. azt, hogy milyen munkát *nem célszerű* mikroszámítógéppel végezni. A mikroszámítógép használatának megtanulásába befektetett idő, pénz és fáradtság sokszorosan megtérül. Mentessülünk szakmánk időtrábló és unalmas rutintendejűtől, munkánk és intézményünk tevékenysége izgalmasabbá, hatékonyabbá válik, kaput nyitunk az információtechnika modern világához.

/ERTEL, M. M.: A small revolution. Microcomputers in libraries = Special Libraries, 75. köt. 2. sz. 1984. p. 95–101./

(Zoltán Imre)

Az osztrák információs politika középtávú perspektívái

Az információs politika hosszú távon csak akkor érvényesülhet, ha azt valamennyi érdekelt fél, vagyis az információt közvetítő szervek és az információt felhasználó intézmények és egyének közös megegyezésével hozzák létre.

Ennek megfelelően a bécsi Közgazdasági Egyetemen 1984. április 5–6-án rendezett Egy nemzeti információs politika középtávú perspektívái c. szimposium feladata az volt, hogy megvitassák az osztrák információs politikára vonatkozó előterjesztést. Erre a szimposium máso-